PERSPECTIVA CONSTITUŢIONALĂ PRIVIND IMPLICAREA SOCIETĂȚII CIVILE LA PROCESUL LEGISLATIV

THE CONSTITUTIONAL PERSPECTIVE ON THE INVOLVEMENT OF CIVIL SOCIETY IN THE LEGISLATIVE PROCESS

Dorel RUSU, doctorand, Universitatea de Stat din Moldova
ORCID ID: 0009-0001-6898-2181. E-mail: dor.rusu@gmail.com

CZU: 342.572:342.72/.73 **DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.8414147**

Abstract: *Increasing the accountability and transparency of the legislative process is important for building a democratic society that respects and protects human rights and fundamental freedoms. The values on which the institutions of civil society are founded, maintained and developed include humanism, the supremacy of morals, democracy, pluralism, secularism, freedom, equal rights, solidarity, transparency, ownership, work, economic freedom and competition.*

Keywords: *civil society, legislative process, constitutional state, democracy, justice, legality, human rights and freedom.*

În conformitate cu art. 5 din Constituția României de la 1923 [1], Românii, fără deosebire de origina etnică, de limba sau de religie, se bucura de libertatea conştiinţei, de libertatea învățământului, de libertatea presei, de libertatea întrunirilor, de libertatea de asociaţie şi de toate libertăţile şi drepturile stabilite prin legi.

Constituția Republicii Moldova [2] prevede la art. 1 că demnitatea omului, drepturile şi libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea şi pluralismul politic reprezintă valori supreme şi sunt garantate. Pornind de la buchia Legii Fundamentale, drepturile și libertățile omului ar trebui să devină cartea de căpătâi a statului, astfel încât acestea să definească sensul, conținutul legilor și a procesului de aplicare a acestora, să orienteze activitatea legislativului și a puterii executive, a autorităților administrației publice locale și a autorităților prin care se realizează justiția.

Cu părere de rău, în condițiile actuale, aceste prevederi din Constituție nu

sunt respectate întocmai; nu este aplicat în deplină măsură principiul de bază al statului de drept – prioritatea drepturilor și libertăților omului în raport cu oricare dintre acțiunile și măsurile autorităților publice realizate în politica internă și externă a statului.

O astfel de stare a lucrurilor ne determină să credem că nu este suficientă doar proclamarea în constituție a drepturilor și libertăților omului și cetățeanului, condiția iminentă ținând de crearea unor condiții și mecanisme pentru punerea lor în aplicare, astfel încât, drepturile omului să nu fie neglijate, iar respectarea lor să devină un factor constructiv în dezvoltarea societății și dreptului din Republica Moldova.

Același lucru este valabil și în raport cu societatea civilă și instituțiile sale, al căror fundament juridic privind formarea și activitatea sa este consacrată în cuprinsul legislației naționale și internaționale.

Pentru înțelegerea conceptuală a societății civile prin prisma realității de azi, nu este îndeajuns examinarea acesteia exclusiv de pe poziția contrastantă cu statul și măsurile de intervenție a acestuia în diverse domenii de interes public. Principalul lucru în concepţia general democratică a societății civile moderne trebuie să fie centrată pe identificarea unor caracteristici calitative specifice relațiilor sociale, unitatea sistemică a cărora constituie societatea civilă modernă. În acest context ne raliem opiniei exprimată de academicianul Ion Guceac, care privește societatea civilă ca pe un gen de proces comunicaţional între stat şi cetăţean, în cadrul căruia anumite grupuri sociale, relativ autonome în raport cu statul, îşi promovează interesele de grup [3, p. 116].

În această ordine de idei, societatea civilă poate fi privită nu doar ca un domeniu de interes privat sau un concept pur juridic. În condițiile în care statul nu este în măsură să formeze societatea civilă doar prin adoptarea legislației pertinente, societatea civilă trebuie privită ca o etapă naturală, cea mai înaltă formă de auto confirmare a individului [4, p. 190].

După cum se știe, statul, ca organizație politică dominantă în societate, prin mijloace juridice, direcționează și reglementează relațiile sociale, inclusiv comportamentul oamenilor. Astfel, normele juridice constituie un element de bază al comportamentului social și individual.

Îndeplinind funcția de reglementare a relațiilor și proceselor sociale, statul influențează constant un domeniu destul de larg al vieții umane. Limitele și caracterul libertății individuale și autonomia acesteia sunt determinate

de legitățile obiective de dezvoltare ale societății. Statul, în activitățile sale, în opinia profesorului rus N. Vitruk, este legat de aceste legități și nu poate acționa în contradictoriu cu ele [5, p. 44].

Orice constituție își poate justifica destinația sa socială, poate satisface așteptările societății doar atunci când principiile și normele sale sunt puse în aplicare, fac parte din practica socială, sunt implementate în relațiile sociale. Constituția își poate justifica destinația sa și din perspectiva asigurării funcționalității mecanismului de formare și de susținere a instituțiilor societății civile, inclusiv de sprijin pentru participarea instituțiilor societății civile la procesul legislativ.

În literatura de specialitate, cu excepții neînsemnate, nu este abordată problema privind acest mecanism, din care motiv, vom strădui să identificăm unele aspecte ce țin de conținutul conceptelor: „formarea instituțiilor societății civile" și „sprijinirea instituțiilor societății civile".

Majoritatea curentelor științifice recunosc statul ca și formă organizatorică care asigură existența juridică a individului, realizarea drepturilor și libertăților consacrate în legislația respectivă, societatea civilă constituind domeniul în care aceste drepturi și libertăți sunt exercitate.

Nevoia individului de o putere publică puternică și, împreună cu aceasta, de o protecție juridică, fizică etc. este satisfăcută de către stat, iar necesitatea de libertate, auto confirmare creativă în toate domeniile vieții sociale este asigurată de către societatea civilă. În același timp, statul și societatea civilă ar trebui să fie în mod ideal într-o stare de echilibru, astfel încât în cazul în care statul își depășește limitele de competență, se intensifică începuturile inhibate ale „libertății", ceea ce duce la creșterea unor tensiuni în cadrul societăți soldate cu conflicte grave. Anume aceste împrejurări ar fi putut provoca reformele profunde de la sfârșitul secolului al XX-lea ce au avut loc în fostele state membre ale lagărului socialist.

În cazul în care statul este slăbit și nu este capabil să-și îndeplinească funcțiile sale în mod eficient, aceasta duce din nou la o creștere a tensiunilor sociale și la o creștere a popularității sloganuri care cer sau care promit un stat cu o guvernare „puternică" capabilă de a „scoate" țara din criză. Atunci când două începuturi sunt în echilibru, statul asigură în mod eficient nevoile oamenilor de protecție juridică și se limitează cu societatea civilă.

Satisfacerea nevoii oamenilor în protecție juridică și crearea unui anumit

gen de „platformă apolitică de comunicare” în domeniile social, economic, cultural și religios se realizează prin utilizarea de către autoritățile publice ale statului a unor mijloace, modalități și metode de creare a unor structuri sociale (asociate în baza unor criterii sociale, profesionale și de altă natură), ale căror activități generează, în primul rând, relații juridice menite să realizeze și să asigure protecția drepturilor individului, soluționarea unor sarcini comune în sfera economiei, culturii și altor domenii ale vieții sociale și, în al doilea rând, influențează autoritățile publice și asigură protecția oamenilor de intervenția abuzivă a acestor autorități în viața socială.

Autorul rus M. Reznik este de părere că „socializarea civilă ar trebui să parcurgă un drum lung de maturizare și „creștere” a părților culturale interne prin activitățile înșiși a actorilor autonomi și interacțiunea și dezvoltarea lor coordonată. Convoluția subiecților înseamnă mișcarea lor treptată spre civismul avansat, auto descoperirea și auto dezvăluirea forțelor lor „superioare” ancestrale. Ea exprimă un grad ridicat de echilibru dinamic între ele, în care consimțământul civil este principalul instrument al politicii lor de viață” [6, p. 149].

Astăzi, în Republica Moldova, societatea civilă nu este încă bine dezvoltată, este încă la etapa formării, elementele acesteia manifestându-se treptat în viața social autonomă.

Specific situației în care ne aflăm noi este faptul că Republica Moldova aparține în mod tradițional acelor țări care sunt orientate mai mult asupra statului decât asupra societății. Totuși, așa cum menționează academicianul Ion Guceac, comunitatea ONG-lor, care activează în cadrul statelor postcomuniste, printre care şi cea din Republica Moldova, poate fi examinată ca nucleu, element de bază al societăţii civile, deoarece în cadrul acestui anturaj s-a păstrat, în cea mai mare măsură, prioritatea valorilor morale [3, p. 117].

În conștiința socială mai persistă convingerea profundă în nevoia unui stat puternic care este echivalat cu samavolnicia puterii. Societatea, prin tradiție, nu este încă suficient de autonomă și independentă, iar cetățenii sunt adesea lăsați în mila și nemila politicienilor atotputernici. Acest aspect poate fi apreciat ca „rămășițe ale trecutului” care frânează dezvoltarea societății civile.

Anume atitudinea față de putere devine factorul determinant al locului pe care îl ocupă individul, comunitatea sau statul în cadrul societății. Cu cât mai multă putere deține individul (grupul de indivizi), cu atât mai înaltă este

poziția sa socială. Prin urmare, structura societăților de acest gen este una bipolară, fiind compusă dintr-un grup mic de „oameni ai puterii” și cei care constituie „restul”.

Totuși, urmărind evoluțiile recente pe plan național, se observă că societatea începe să se apropie de modelul occidental, care se caracterizează prin predominanța proprietății asupra puterii, un strat social de mijloc foarte mare și influența moderată a statului asupra proceselor sociale. Implementarea acestui model necesită, însă, o schimbare de proporții a fundamentelor sistemului social, astfel încât, așa cum menționează academicianul Ion Guceac atunci când din comunitatea organizațiilor obștești standardele morale se vor extinde asupra altor elemente ale societăţii civile „…vom putea vorbi despre prezența, în Republica Moldova, a societății civile, concepute ca o totalitate a asociațiilor libere de cetăţeni (şi multitudinea relaţiilor dintre ele), care respectă legile emise de stat şi drepturile omului, capabile şi disponibile de a influenţa aceste legi şi care nu admit implicarea funcționarilor publici în activitatea cotidiană a lor” [3, p. 117].

Nu putem nega faptul că în Republica Moldova există deja elemente ale societății civile, dar acestea sunt încă slab structurate și insuficient de instituționalizate, ceea ce le limitează influența asupra altor elemente structural ale societății. Una din particularitățile pe care o parcurge calea lungă de maturizare și „creștere” a părților interne ale soietății civile în Republica Moldova este rolul și implicarea inevitabilă în acest proces al statului, cel puțin în etapa inițială de formare a societății civile și a culturii juridice.

În rezultatul acestor constatări putem conchide că formarea instituțiilor societății civile reprezintă un ansamblu de mijloace, modalități și metode, utilizarea cărora contribuie la formarea premiselor pentru apariția instituțiilor societății civile, asigurând un mediu politic, juridic și socio-economic favorabil pentru dezvoltarea acestora.

Prin susținerea (sprijinul acordat) instituțiilor societății civile putem înțelege ansamblul mijloacelor, modalităților și metodelor a căror utilizare creează premise și oportunități pentru dezvoltarea și funcționarea eficientă a instituțiilor societății civile.

În ce privește mecanismul de formare și susținere a instituțiilor societății civile acesta poate fi definit ca un sistem de relații sociale și politico-juridice, care, direct sau indirect, prin diferite metode, modalități și mijloace, ținând

cont de factorii de natură politică, socială și economică, influențează apariția, dezvoltarea și transformarea societății civile și a instituțiilor sale.

De eficiența cu care va fi pus în aplicare, prin intermediul relațiilor politico-juridice și sociale, mecanismul de formare și susținere a instituțiilor societății civile va depinde dezvoltarea acesteia în Republica Moldova.

În acest context, relațiile politico-juridice capătă o importanță deosebită, pentru că în afara unei puteri care dispune de legitimitate democratică, fără voința statului, fără existența unui sistem normativ de permisiuni și interdicții, fără un sistem al legislației naționale – fundament al legalității, apariția și însăși existența societății civile, dezvoltarea instituțiilor sale este greu de imaginat.

Prin urmare, mecanismul de formare și sprijin al instituțiilor societății civile poate fi clasificat convenţional în mecanismele politico-juridic și social. Activitatea de succes a statului și a autorităților sale în practica reglementării relațiilor sociale presupune nu doar o cunoaștere adecvată a limitelor reglementării juridice, ci și utilizarea creativă în acest scop a celor mai eficiente mijloace juridice.

Direcțiile principale ale mecanismului politico-juridic al formării și susținerii instituțiilor societății civile exprimă latura activă a procesului de transpunere a caracterului de normativitate a legii în procesul de ordonare a relațiilor sociale. În acest sens s-a menționat că una din finalitățile dreptului ține de „afirmarea, prin constrângere dacă este nevoie, a primordialității societății ca structură autonomă a relațiilor intersubiective, în raport cu subiectul” [7, p. 55].

Autorii B. Negru și A. Negru pornind de la aprecierea dreptului ca fenomen social, consideră că rolul acestuia constă în reglementarea conduitei oamenilor și orientarea activității acestora „în conformitate cu interesele generale ale societății” [8, p. 304]. Mai mulți autori identifică o funcție distinctă a dreptului care constă în „reglementarea conduitei umane” [9, p. 158-159], „reglementare socială”, funcția „reglementativă” [10, p. 248-249].

Împărtășind plenar aceste constatări, ținem să accentuăm că reglementarea juridică a relațiilor sociale prin intermediul normelor de drept este un proces continuu care se dezintegrează în mai multe etape, la fiecare din care funcționează mijloace juridice specifice, care și constituie mecanismul de reglementare juridică. Reglementarea juridică include următoarele etape:

- adoptarea normelor de drept și impactului general al acestora în procesul de reglementare a relațiilor sociale;
- apariția drepturilor și îndatoririlor juridice subiective;
- realizarea drepturilor și îndatoririlor juridice subiective, înrădăcinarea acestora în comportamentul participanților la relațiile sociale;
- aplicarea dreptului.

Cele mai caracteristice semne ale mecanismului de formare și susținere a instituțiilor societății civile se pot exprima în faptul că acesta:

- este format și utilizat, de regulă, fiind recunoscut oficial (legiferat) sau aprobat de un anumit grup de oameni (element constitutiv al societății);
- reprezintă un sistem complex de instituții publice și obștești care se află într-o legătură de interdependență strânsă în procesul de realizare a funcțiile lor;
- destinația sa constă în garantarea, cu siguranță, neinterferența statului în sfera vieții private, protecția drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale omului și cetățeanului, atât prin intermediul mecanismelor de stat, cât și ale mecanismelor sociale, care fac parte din structura sa.

În același timp trebuie să reținem că domeniul de intervenție al principalelor direcții de implementare a mecanismului politico-juridic este limitat de normele de drept, a căror menire constă în asigurarea relațiilor armonioase, echitabile între stat și individ, iar sfera de influență a mecanismelor sociale se limitează cu relațiile sociale, nereglementate de norme de drept.

Astfel, în opinia noastră, mecanismele politico-juridic și social nu sunt similare, deoarece mecanismul politico-juridic la toate epocile istorice ale dezvoltării statului întotdeauna a fost utilizat ca element de bază al vieții politice și sociale a societății (inclusiv și la etapa de naștere și dezvoltare a instituțiilor societății civile).

Una dintre cele mai importante caracteristici distinctive ale dreptului ca instrument de reglementare a relațiilor sociale constă în eficacitatea acestuia. Emergent datorită nevoilor societății și ale statului în organizarea proceselor și relațiilor sociale, dreptul trebuie să-și îndeplinească în mod eficient sarcinile, să determine conținutul relațiilor sociale, să se realizeze prin acțiunile persoanelor fizice și juridice, în cursul și direcția proceselor sociale. Prin urmare, fiecare încercare de a examina orice aspect al reglementării juridice este obligată să abordeze aspect ce țin de funcționarea dreptului, structura acestuia, relația și interacțiunea elementelor sale structurale și, prin urmare, unele

aspecte ale mecanismului reglementării juridice. Dacă admitem că „normele unei ordini de drept reglează (reglementează n.n.) comportamentul uman" [11, p. 50], trebuie să admitem și existența unui mecanism de reglementare juridică. Încă în anii 60 ai secolului al XX-lea profesorul rus A. Alexeev interpreta mecanismul reglementării juridice ca mecanism care „se extinde asupra întregului corp de mijloace și instrumente juridice care sunt utilizate nemijlocit în procesul de reglementare juridică" [12, p. 30]. Cu toate acestea, până în prezent nu s-a încetățenit o concepție definitivă a acestei categorii, nu a fost structurat din punct de vedere teoretic nici conținutul mecanismului reglementării juridice și elementele sale.

Gradul cercetării științifice a acestui mecanism este atât de neînsemnat, încât manualele de teorie a dreptului conțin explicații destul de vagi sau în general nu abordează acest subiect [8, p. 305]. Această situație, în opinia noastră este determinată și de unele aspect terminologice. De exemplu, după Hans Kelsen, comportamentul uman reglat (reglementat n.n.) de o ordine normativă este „fie o acțiune determinată de această ordine, fie omiterea unei asemenea acțiuni". [11, p. 29-30]. În cunoscuta lucrare Doctrina pură a dreptului, renumitul savant folosește în repetate rânduri cuvântul a „reglementa": „ordine normativă care reglează comportamentul uman…; [11, p. 41] „actele de gândire ale omului care reglează normele acestei ordini… "; [11, p. 42] „comportamentul reglat de o normă…" [11, p. 51] În opinia savantului menționat, acționând așa cum este împuternicit de o normă să acționeze, ori comportându-se așa cum îi este permis … de către o altă normă, o persoană aplică norma [11, p. 30]. Cu timpul noțiunea „aplică" a devansat-o pe cea de „reglează", astfel încât doctrina juridică contemporană utilizează cu prioritate expresia „aplicarea dreptului". Există și opinii precum că noutatea relativă a conceptului de mecanism de reglementare juridică nu a permis stabilirea unui conținut suficient de strict, iar în doctrina juridică persistă o diversitate de opinii privitor la această problemă, care diferă în funcție de modul de percepere a obiectivelor reglementării juridice [13, p. 48].

Doar așa putem explica folosirea nu prea des în lucrările științifice din domeniul dreptului a expresiei „mecanism de reglementare juridică", prin care urmează să înțelegem un sistem de mijloace juridice organizate într-o ordine consecventă pentru ordonarea eficientă a relațiilor sociale și promovarea intereselor subiecților de drept. Constatând oportunitatea folosirii acestei expresii

în contextual lucrării noastre, precizăm că mecanismul reglementării juridice creează condiții favorabile pentru creșterea eficienței și calității punerii în aplicare a legii, inclusiv a nivelului de cultură juridică a populației.

În literatura de specialitate este lansată opinia conform căreia în conținutul mecanismului de reglementare juridică pot fi distinse mai multe etape [14, p. 35-42]:

1. Etapa de reglementare: adoptarea actelor normative care să servească în calitate de „forță motrice" al acestui mecanism. În cadrul acestei etape are loc instituirea unor autorități publice la nivelul unităților administrative teritoriale care să pună în aplicare atribuțiile statului în raport cu societatea, asigurarea realizării drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale participanților la relațiile sociale.
2. Etapa protecției juridice a valorilor sociale. Etapa include: stabilirea unor măsuri de constrângere; stabilirea faptelor antisociale, etc..
3. Etapa asigurării legalității în societate și stat: instituirea instanțelor judecătorești, instituirea procuraturii și identificarea sarcinilor funcționale ale acesteia.

În ciuda faptului că societatea civilă dispune de propriile sale surse de autodezvoltare, independente de stat, în multe privințe, formarea și dezvoltarea principalelor sale instituții are totuși necesitate de intervenția statului. Altfel spus, formarea și sprijinirea instituțiilor societății civile se realizează cu concursul mecanismului reglementării juridice. Statul de drept nu este conceput ca să opună rezistență societății civile, ci pentru a crea condițiile cele mai favorabile pentru funcționarea și dezvoltarea sa normală.

Pot fi identificate cel puțin trei dintre acțiunile posibile ale statului în această direcție. În primul rând, statul poate încerca să impună regulile de conviețuire „de sus" prin utilizarea capacităților sale pentru a maximiza neutralizarea diversității culturale. În al doilea rând, există posibilitatea de a construi un spațiu comun la nivelul statului „de jos", prin delegarea către centru a competențelor, care nu poate fi puse cu succes în aplicare la nivel local. În al treilea rând, statul poate urma calea protejării intereselor sale corporative, reprezentate de funcționarii publici la toate nivelurile de manifestare a puterii publice.

Statul stabilește direcțiile principale ale politicii economice și adoptă legislația, creează și controlează acțiunea instituțiilor economice în interesul public, adică în cadrul așa numitei genetici instituționale, statul, care pretinde

a fi unul democrat, se manifestă obiectiv, ca și reprezentant a societății civile luată în ansamblu.

În plus, statul, reprezentat de autoritățile sale autorizate, coparticipă la proiectarea instituțiilor societății civile prin aplicarea unui mecanism special (politico-juridic) pentru formarea și susținerea acestora din urmă.

Principalele domenii de implementare a mecanismului juridic pentru formarea și susținerea instituțiilor societății civile reprezintă totalitatea metodelor, modalităților și mijloacelor utilizate de stat prin intermediul autorităților publice autorizate, puse în aplicare prin mecanismul de constrângere statală. Acest mecanism poate interveni nemijlocit asupra instituțiilor societății civile și indirect prin intermediul altor instituții publice și organizații sociale importante.

Intervenția directă a mecanismului juridic pentru formarea și susținerea instituțiilor societății civile poate avea loc prin:

1) crearea unui cadru legislativ favorabil pentru instituirea (înregistrării de stat) a instituțiilor societății civile;

2) acordarea sprijinului financiar și alte forme de sprijin la înregistrarea de stat a organizațiilor obștești. Așa cum menționează academicianul Ion Guceac dezvoltarea societăţii civile este stimulată şi de politicile publice adoptate de autorităţile statului: fixarea unui tratament fiscal special; stabilirea unor foruri de reprezentare funcţională; statornicia de garanţilor privind accesul la procesul de decizie, protejarea de interferenţa statului în problemele interne; subvenţionarea cu fonduri publice; obligativitatea de a avea membri şi susţinători, extinderea legală a contractelor; descentralizarea responsabilităţilor referitoare la implementarea politicilor [3, p. 129];

3) cooperarea dintre autoritățile publice și instituțiile societății civile, fapt ce contribuie la promovarea dialogul și consensului între societate și stat, precum și dezvoltarea și perfecționarea acestor instituții;

4) asigurarea unui anumit grad de participare a puterii publice în activitatea anumitor instituții ale societății civile (de exemplu, avocatura, notariatul, etc.).

Intervenția indirectă a mecanismului juridic pentru formarea și susținerea instituțiilor societății civile reprezintă rezultatul acțiunii indirecte a autorităților publice asupra diferitelor tipuri de relații sociale, care influențează într-un fel sau altul instituțiile societății civile. Astfel, în rezultatul impactului mecanismului juridic asupra relațiilor sociale acestea din urmă suportă anumite transformări și, la rândul lor, influențează formarea și dezvoltarea instituțiilor

societății civile. În consecință, formarea și susținerea indirectă a instituțiilor societății civile prin intermediul acestui mecanism juridic se realizează prin intermediul următorilor factori:

1) factori economici (economie multisectorială, pluralitatea formelor de proprietate, piață reglementat, etc.);

2) factori social-politici (separația și colaborarea puterilor (legislativă, executivă și judecătorească, descentralizarea puterii), pluralismul politic, dreptul de a participa la administrarea treburilor publice , statul de drept, egalitatea tuturor în fața legii și a autorităţilor publice, accesul liber la justiție, etc.);

3) factori spirituali (lipsa unei ideologii instituită ca ideologie oficială a statului, libertatea conștiinței, spiritualitate și moralitate înaltă).

Pentru ca instituțiile societății civile din Republica Moldova să aibă un impact decisiv asupra procesului legislativ este nevoie ca mecanismul juridic pentru formarea și susținerea acestor instituții să asigure următoarele condiții:

– crearea unui cadru legislativ favorabil pentru instituirea (înregistrării de stat) a instituțiilor societății civile;

– acordarea sprijinului financiar și alte forme de sprijin la înregistrarea de stat a organizațiilor obștești;

– cooperarea autorităților publice cu instituțiile societății civile (organizarea forumurilor, conferințelor, dezbateri comune pe marginea problemelor importante cu care se confruntă societatea;

– dezvoltarea unei economii multisectoriale, asigurarea pluralității formelor de proprietate, piață reglementată , etc.;

– promovarea consecventă a separației și colaborării puterilor (legislative, executive și judecătorească), descentralizarea puterii, pluralismul politic, dreptul de a participa la administrarea treburilor publice, statul de drept, egalitatea tuturor în fața legii și a autorităţilor publice, accesul liber la justiție, etc.

Pe baza celor descrise mai sus, putem formula următoarele concluzii:

Mecanismul juridic pentru formarea și sprijinirea instituțiilor societății civile este reprezintă un ansamblu de măsuri, metode și mijloace realizate prin intermediul autorităților publică autorizate.

Locul mecanismului reglementării juridice în structura mecanismului de formare și susținere a instituțiilor societății civile este determinat de impactul său bilateral asupra acestor instituții: pe de o parte, influența directă, pe de altă parte - impactul indirect, prin intermediul altor instituții de stat. În

pofida convenționalității tipurilor de influențe prezentate de noi în Anexa II, analiza lor detaliată contribuie la dezvăluirea naturii mecanismului reglementării juridice în structura mecanismului de formare și susținere a instituțiilor societății civile.

Influența indirectă a procesului de formare și sprijinire a instituțiilor societății civile prin intermediul mecanismului reglementării juridice se realizează prin: factori economici (economie multisectorială, pluralitatea formelor de proprietate, piață reglementat, etc.); factori social-politici (separația și colaborarea puterilor (legislative, executive și judecătorească, descentralizarea puterii), pluralismul politic, dreptul de a participa la administrarea treburilor publice , statul de drept, egalitatea tuturor în fața legii și a autorităţilor publice, accesul liber la justiție, etc.) și factori spirituali (lipsa unei ideologii instituită ca ideologie oficială a statului, libertatea conștiinței, spiritualitate și moralitate înaltă).

Referinţe bibliografice:

1. Constituţia României, adoptată la 28.03.1923, publicat în Monitorul Oficial al Regatului României nr. 282 din 29.03.1923;
2. Constituţia Republicii Moldova, adoptată la 29.07.1994, publicat în Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 1 din 12.08.1994
3. Guceac Ion. Omul, societatea, statul. Categorii constituţionale perene. Bucureşti: Universul Juridic, 2017, 220 p.
4. Эбзеев Б. С. Личность и государство в России: взаимная ответственность и конституционные обязанности. М.: Норма, 2007, 384 p.
5. Витрук Н. В. Общая теория правового положения личности. М.: Норма, 2008, 448 p.
6. Резник М. Ю. Гражданское общество как феномен цивилизации. 2-е изд. М., 1998, 728 p.
7. I. Dogaru, D. C. Dănișor, Gh. Dănișor. Teoria generală a dreptului, Editura Științifică, București, 1999, 576 p.
8. B. Negru, A. Negru. Teoria generală a dreptului și statului, Chișinău, Tipografia Centrală, 2017, 520 p.
9. D. Mazilu. Teoria generală a dreptului. Curs universitar, Ediția a II-a, ALL BECK, 2000, 386 p.
10. В. И. Червонюк. Теория государства и права, Москва, Инфра, 2006, 704 p.

11. H. Kelsen. Doctrina Pură a dreptului. Humanitas, București, 2000, 424 p.
12. С. С. Алексеев. Механизм правового регулирования в социалистическом государстве. М.: Юрид. лит., 1966, 187 p.
13. Мухаев Р. Т. Теория государства и права. М., 2002, 272 p.
14. Скачкова А. Е., Механизм правового регулирования как теоретико-правовой аспект и вектор научного исследования. Российский журнал правовых исследований. 2017. № 2 (11), p. 35-42.